

Openingswoord Voorzitter Joost van Bodegom in World Forum | 2007

Nationale Herdenking
15 augustus 1945

Een paar maanden geleden gaf een gepensioneerde leraar van mijn middelbare school een les voor oud-leerlingen tijdens een schoollustrum.

Als het kind van een jaar of acht begon ik mij te realiseren dat tijd een rol speelt in het leven van mensen. Wij woonden in 1942 op Sumatra en werden in maart van dat jaar geïnterneerd door de Japanners. Doordat mijn moeder, een onverbetelrijke optimiste, ons elke dag voorhield dat we weer een dag dichterbij de vrijheid waren, is bij mij het tijdsbesef gaan leven. Ieder mens heeft in zijn leven momenten waar hij/zij weer bij stil staat. Bij mij is dat ook het geval. Het zijn bepaalde data die voor mij een bijzondere betekenis hebben of hadden.

Zoals 15 augustus 1945. Japan heeft gecapituleerd! Vrij!
We konden zomaar het kamp uitlopen en werden nergens tegengehouden. Mijn moeder had gelijk gekregen. Vanuit haar optimistische levenshouding had ze dat elke ochtend weer tegen ons gezegd.

Maar ook 19 maart 1946. Aankomst in Nederland. In huis bij een oom en tante in Groningen. Binnen een maand Fries leren spreken omdat tante beweerde dat ze ons anders niet verstond.

Ik vertel dit verhaaltje (met toestemming van de auteur Jan Kuipers) omdat ik het zo'n prachtig voorbeeld vind van een geschiedenis die het dubbel en dwars waard is om bewaard te blijven. En dat natuurlijk in het kader van mijn oproep een jaar geleden om uw lotgevallen uit de oorlogsjaren op papier te zetten of te laten zetten. Dat heeft tot verscheidene reacties geleid, die ons bereikt hebben. Belangrijker is te weten dat er op vele fronten dezelfde oproepen worden gedaan. Eén van de grote projecten is het door de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport gelanceerde plan Erfgoed van de oorlog. Er is een speciale werkgroep Indisch Erfgoed aan het werk om de Indische gemeenschap ertoe te brengen alles over de oorlog en de bersiap te melden, aan te geven of er nog dagboeken, wetenswaardigheden of voorwerpen zijn uit die tijd die de moeite van het weten of bewaren waard zijn. En daar zullen we dan hopelijk in de toekomst in ons Indische HerinneringsCentrum iets mee kunnen. Ons IHC waar gelukkig nu weer een poging tot vestiging wordt ondernomen. Eindelijk dan toch! Want hoe moet dat nou in de toekomst met ons erfgoed. Zal ons nageslacht daar wel goed mee omgaan en er zorgvuldig op passen?

15 Augustus en ons erfgoed. Wat 15 augustus betreft denk ik u gerust te kunnen stellen.

Een gevestigd instituut dat niet meer valt weg te denken uit de Nederlandse kalender dankzij de niet aflatende volharding van de Indische gemeenschap sinds de jaren tachtig. Volgend jaar zullen we stilstaan bij het feit dat ons monument 20 jaar zal bestaan. Niet voor niets sprak professor Blom, ex-directeur van het NIOD, met grote instemming van de aanwezigen en de Staatssecretaris Ross bij haar afscheid: Er zijn in Nederland drie momenten in het jaar die niet meer weg te denken zijn in verband met de Tweede Wereldoorlog, te weten 4 en 5 mei, 15 augustus en 29 januari, de Auschwitz herdenking.

Ons erfgoed. Bij de start van het project twee maanden geleden sprak de Amerikaanse hoogleraar Winter watertandend: Je zult toch een staatssecretaris hebben, die zomaar 21 miljoen euro ter beschikking stelt voor het opsporen en redden van het erfgoed van WO II.

Hij zei echter nog veel meer. Als deskundige op het gebied van WO I aan de Yale Universiteit hield hij zijn toehoorders tevens voor dat de ervaringen met de herdenkingen van WO I inmiddels de volgende resultaten hebben opgeleverd. Zich baserend op ervaringen in gedegen onderzoeken van Australië tot Schotland over WO I is hij ervan overtuigd dat na het wegvallen van de overlevenden van WO II de belangstelling voor het herdenken niet zal verminderen. Hij geeft daarvoor drie redenen:

Het wegvallen van de mensen die het hebben meegemaakt opent de mogelijkheid om het probleem van de auteursrechten van de overlevenden op het te vertellen verhaal op te lossen en de rechten van het herdenken over te nemen. Alleen zij wisten hoe het zat gaat niet meer op.

Familiegeschiedenis wordt overgeleverd van generatie op generatie gewoonlijk door grootouders. Zij richten zich over de hoofden van hun kinderen tot hun kleinkinderen. Hun kinderen worden beschouwd als de moeilijke generatie. Waarom moeilijk? Omdat opgroeien temidden van overlevenden niet gemakkelijk is.

De overlevenden van twee wereldoorlogen confronteren ons met dikwijls niet zomaar een verhaal. Zij hebben een ander type herinnering, een ander soort ervaring die dikwijls traumatische gebeurtenissen weergeeft. Dat soort herinnering is nu bekend bij veel andere mensen dan overlevenden. Van slacht- offers van kindermisbruik tot slachtoffers van crimineel stedelijk geweld, die alle niets met de oorlog te maken hebben. Daar komt dan nog bij dat de golf van belangstelling voor de slachtoffers van oorlogs- geweld en genocide in Afrika, Azië en Latijns Amerika en Europa. Dit alles stelt jongeren in staat om de verbinding te leggen met de verhalen van Anne Frank en Primo Levi.

Ik ben onder de indruk van het verhaal van de Indische kampmoeder en de theorie van Professor Winter. Daarom heb ik daarvoor op dit moment aandacht gevraagd. Om met de moeder te spreken: We zijn vandaag weer een stapje dichterbij onze idealen: Het continueren van onze 15 augustus herdenking en het overdragen van ons verhaal op de jongere generaties.

